

je enako zaupen z njenim protivnim tipom, s požrtvovalno materjo (Jeanne, teta Lison v «Une vie»).

Toda ženske kot take, ženske v najboljšem pomenu te besede mu ni mar spoznati. Ali, mogoče, ne veruje vanjo. Edina izjema v tem oziru je morda njegova gospodična Andermatt v «Mont-Oriolu».

Njegovi moški so takisto pohlepni in netankovestni možje. Z njimi izgubi spolnost vso skrivnost in ljubezen nadomešča preračunjeno ljubljenje s svojo navadno svrho in navadnim izidom. Toda gola spolnost, spolnost, ki je ne oplemenjuje ljubezen, le uničuje in ponižuje, ne nudeč ničesar drugega nego «zmago» po nizki ceni; njen končni izid je utrujenost in ničevost. Pričnemo jo sovražiti in se ji celo upirati, a v isti meri čutimo njeno rastočo nasilnost. Maupassant ji je kljuboval, ali je poizkušal, da ji kljubuje sem ter tja. Vzemite neka mesta iz «Une vie», «Bel ami» ali njegovo celo «La femme de Paul».

Lahko bi navedli več drugih primerov. Toda Maupassant je bil preveč Parižan, v i v e u r, in skeptik v teh stvareh, da bi izmišljal kako višjo obliko ljubezni — ljubezen, ki bi poveljevala in odreševala spolnost. In tako se je opotekal do konca med dvema tečajema svoje erotične ljubezni: med spolno obsedenostjo in periodičnim gnusom do nje.

Iz angleščine preložil G r i š a. — (Konec prihodnjič.)

Ferdo Kozak: Skrivnost naše hiše

I.

Stanujem v predmestju, v majhni hišici, s precej velikim dvoriščem in, recimo, z vrtnikom v ozadju. Pravim, recimo, ker v resnici stoji tam par jablan in par bezgovih grmov, ki jih deli od sosednih vrtov le nizek plot. Na ta način ima naše drevje močno ozadje in je videti samo bolj košato in bolj gosto. Naše hišice okna so vsa na dvoriščno stran; ona sama je majhna in prijazna, ker ima nekaj vaše prisrčnosti in preprostosti v sebi.

Dejal sem, naša hišica, ker ne stanujem sam v njej. Z menoj je tudi moj drug, prijatelj iz mladih let, od bogvekdaj. Težko bi natančno pogodil čas, kdaj sva se sešla in od kdaj živiva pod istim krovom. Nekako v tistih letih, ko so pričele moje oči loviti oblike sveta, ko sem tako rekoč pričel sam, iz lastne moči in sposobnosti živeti, se je znašel kraj mene in nikdar se mi ni zdel ta trenutek čuden, posebnega razmišljanja vreden. Izprva mi je bil precej tuj, no, tuja sva si bila oba; toda zdi se mi, da le navidez.

Saj bi drugače ne mogla tako brez posebnih vprašanj živeti že toliko let pod isto streho, zmirom blizu drug drugega, dasi sva se z besedami večkrat pehala vsaksebi. S tem nočem reči, da sva se žalila med seboj. Ne; imela sva le svoja razna naziranja in izkušnje, razne pojme in tudi pota. Toda, če sva se potikala ne vem kod po svetu, najina hiša naju je poklicala zmirom zopet k sebi, ker jo imava, kakor sem trdno prepričan, oba iz srca rada.

Da, jaz imam rad najin dom. Rad imam najino dvorišče, ki je zelo mirno in od ceste popolnoma ločeno. Le majhna vratca drže z ulice vanj in še ta so nekako skrita pod košato divjo trto. V meni živi prepričanje, da imajo vse osnove našega urejenega življenja, da ima vse, kar so človeške roke pripravile, uredile in zgradile, svojo vzročnost globoko v človeški prirodi in trdim, da je vsega tega bistvo bilo pred svojo konkretno obliko nekje v globinah našega živega organizma že davno izraženo in po svoji funkciji spočeto. Kar se je menjalo, je bilo le zunanje in nebitveno, lokalno in časovno. Morda se zdi ta pripomba nekam brezvezna, vendar sem se v resnici samo malo prehitel. Govoril sem o našem dvorišču, da ga imam rad in sem hotel omeniti, da me ne veže nanj le nekakšna samotarska omejenost in ozkosrčnost, pač pa vse več, nekaj neizrekljivo človeškega.

Naše dvorišče je od vseh strani obzidano, le v ozadju meji na vrtove. Tiho je zavoljo tega in samotno, oživlja ga le majhen vodnjak. Kadarkoli pridem domov, postojim pred hišnimi vrati in se ozrem naokrog. In večkrat se zvečer prikradem na prag in prisluškujem. Zdi se mi, kakor bi potekalo tu med zidovi življenje posebne vrste, ki smo mu blizu samo v iskrenem odnošaju do svoje domačije. Kajti mnogo tajnosti naših hiš hranijo dvorišča. Kakor očesa so, ki ž njimi motri naš dom neznanstvo. Nad njimi je namreč le nebo, je solnce in noč in nikjer človeškega obraza, človeškega glasu. Hodil sem spomladi domov popoldne, ko se je v kotu dvorišča ujela toplota in meni je bilo, kakor bi se mi vsak dan nasmehnil dober, blag obraz. In ponoči sem postajal pri vodnjaku, ko so stale zvezde visoko, bele in skrivnostne, ujete v veje našega drevja in zdelo se mi je, kakor bi v moji notranjosti zvenela struna tajinstvenega pogovora med našim domom in nočjo. V podobnih trenutkih mi je bil ta razgovor tako čudno v podrobnosti razumljiv in nič ni bilo nejasnega in zakritega, kakor bi med mojo domačijo in ono neizmerno nad menoj zadrhtela vez prijateljstva in prisrčnosti. Priznati moram, da mi ni bilo na raznih cestah po svetu nebo nikdar tako prostrano in tako razumljivo, kakor doma, kadar sem ga gledal z našega dvorišča.

Tam pri vodnjaku je šele potrkala na notranja ušesa govorica, ki je med svetom nisem nikdar čul, oziroma razumel. Tam je slika dobila svojo prostornino in svojo življensko besedo in nič več je ni ugotavljalo oko, pač pa se mi je prelila v kri in postala meni sorodna, po svojem življenju sorodna resnica. Da, jaz verjamem, da ima vsako srce svoje dvorišče.

Potrebno je, da omenim še par besed o sebi, ker bi ne želel, da bi me kdo napačno razumel. Govoril sem o samoti našega dvorišča, kakor da sem bogve kakšen samotar. Zdi se mi, da nisem, pač pa sem prav za prav le sin samote, ker v njej šele oživim in postanem to, kar sem. Njen sestavni del namreč, ena njenih stanic. Seveda «samote», kakor jo pojmujem jaz in ki bi morda s kakšno drugo besedo boljše označil njeno bistvo. Vendar je za razumevanje dovolj, če pripomnim, da poznam izven družabne organizacije svet nemih, veličastnih zakonov, svet večne rasti, kjer se vsaka stvar ogleduje v zrcalu življenske vzročnosti in kjer ima vsaka podoba svoj čvrsto, jasno utripajoči živec. Včasih se mi zdi, kakor da živim v trdni posodi, ki vsa sije od mojih oči, oziroma, bogve kje se srečujeta njen blesk in moj pogled... Ne, to ni posoda, to je nekaj širšega in popolnejšega, nekaj, kar je mnogo bolj moja last. To je več kakor pa ljubezen neba in zemlje, to je red in potreba njune skupne domačije. Prebivanje sredi te domačije je prav za prav ono, čemur pravim «samota», ki je v bistvu tako enostavna, preprosta in resnična, kakor je, recimo, resničen človek pri delu za potrebni kruh telesa in srca. — Reči moram, da sem se celo svojo mladost čutil nekako skrivljenega in nesvobodnega in da me je ves ta čas kakor rana žgala trmasta želja po svobodi. Iskal sem jo na razne načine in z vso silo, dokler končno nisem izpregledal na čudežen način, ki ga ne bom mogel nikdar z besedami pojasniti. Ali je spregovorilo srce, ali so se oglasili v meni zakladi bogve kdaj obseženih spoznanj — prestopil sem prag omenjene domačije in v istem hipu je moje bistvo obsijala in prepojila luč silne svobode. Uzrl sem življenje kakor skozi prozorno plast tja v najtajnejše živce in žile, ki sem jih videl vse, kako se pleto iz korenin, iz zemeljske tišine skozi zrak in luč in napajajo in spletajo podobe svoje moči, svoje vere in svoje zamaknjenosti. Od vseh zapletenih nazorov, ki so mi bili prav za prav le v breme, ni ostalo ničesar. Svet okrog mene, poprej razdeljen in razporejen na vsemogoče oddelke in skupine, se je strnil v nekaj celotnega in jaz sem se prelil v to novo domačijo kakor mlad in radosten potok z vsemi tisočericami možnostmi svoje struge in z vsemi svobodnimi prostori okrog sebe. Bil sem srečen, ko sem to brezkončno

prostranost pričel izpolnjevati s svojimi besedami, ko sem jo pričel oblikovati s svojimi imeni, to se pravi, s svojo krvjo, z vsem svojim bitjem. In bil sem obenem miren, kakor smo mirni v zavesti možnosti, veličine, brezkončnosti. Kajti svoboda je neomejena in neobsežna, kakor k življenju obujena osebna človeška resnica; svoboda je rojstvo bitja in zvestoba, izkazana njej, je darovana moči in veličini njegovi. Radi tega sem tako velik njen častilec, odtod tudi moja posebna ljubezen do moje «samote».

K. R. R.
do ?

Ker mi neposredno ob teh mislih stoji v spominu lice mojega prijatelja, moram pojasniti ono, čemur sem v početku nalašč odvzel prostor, da bi z drugimi opazkami izpolnil najprej ozadje. V mislih imam skrbi, ki mi zadnje čase orjejo srce, skrbi za naš dom, za njegov mir, dostojanstvo in čast. Jasnih, prijemljivih vzrokov zanje sicer ne morem naštet, vendar — slutnja je kakor oblak, ki se razcvete na jasnem nebu in vrže svojo visoko, začudeno senco v doline. Kdo bi uganil, kdo ga je dahn timer v jasn timer! Porodila ga je skrivnost, kakor porodi slutnjo, korenečo v srcu globlje od vsakega dokaza. In ta je zdaj zagospodarila nad menoj, neprestano živa, zmirom enako temna, kakor bodoči dnevi. Bojim se za naš dom in njegovo svobodo, ker čutim, da se med menoj in mojim prijateljem nekaj dogaja, v tišini in brez posebnih znakov, nekaj, kar se mi zdi, da utegne z nesrečo preplaviti našo hišo.

a Dejal sem že, da mi je bil moj prijatelj tujec, ki sem se samo nekako navadil nanj. Skupna gospodarja ene hiše sva se vendar srečavala v njej le mimogrede, popotnika, katerih eden je zmirom blodil po tujini, če ne oba. Kar sva si ob takih priložnostnih sestankih povedala in zaupala, je bilo malo, brezpomembno in večkrat le zaradi prijaznosti govorjeno. Na svojih potih sva živela gotovo vsak svoj poseben svet in ker sva se sporazumno izogibala medsebojn timer mučenju, da se drug pred drugim priznava, je legel med naju vse večji in večji hlad. Na ta način naju je družila le ljubezen do naj timer hiše. Vendar, kaj zadostuje to že za skupno prebivanje v njej? Zdaj, ko se zdi, da sva se oba trajno naselila v njej, je prerastlo to preprosto dejstvo ljubezni drugo, važnejše vprašanje: kdo bo tej hiši pravičen in pameten gospodar, kdo bo njen pravi prijatelj, njen dobri oskrbnik? Kaj timer dom potrebuje prijateljstva in razumevanja, ker drugače preneha biti dom. Nočem reči, da naju tira omenjeno vprašanje na ostrino, kjer bi se moral obdržati on ali pa jaz; ono zahteva odgovora le v zmislu načina, ki naj bi bil vodnik obstoju in razcvitu naj timer hiše. In tu se spočenja kal mojih temnih slutenj, moje neutolažljive bojazni.

Moj prijatelj se je vrnil nedavno, ko se je po drevju že razpel smeh dobrotnega, prijaznega zelenja. V globinah kipeči sok zemlje

ni več opajal in mamil duha s svojo divjo, vročo brezumnostjo; v struge rasti prelit je razgrinjal v luč radost in zanos novega življenja in pretapljal svoje najtemnejše sanje v svetlo nežnost svojih prvih pogledov v solnce. Ta čas se je v našo hišo vrnil njen drugi gospodar. Prišel je nepričakovano, malo temačen in vase zaprt. Srečala sva se na dvorišču in se pozdravila, brez posebne pristrčnosti, ker sva hotela menda oba hkrati prodreti drug drugemu v srce. On se je kmalu umaknil v svojo sobo in šele zvečer sem ga našel na klopi pod drevjem. Oziral se je po dvorišču, toda misli so mu blodile daleč drugod, morda tam, odkoder je prišel. Nisem ga vpraševal po teh krajih, ne po njegovem življenju. Sedel sem k njemu in takrat sem začutil, kako sva drug proti drugemu kakor dve obzidani mesti, ločena po svojem notranjem svetu, po svojih težnjah in spoznanjih. Motril sem v poltemi njegov obraz in zdelo se mi je, da berem na njem nekaj novega, česar doslej nisem opazil. Mislim neki izraz, ki kakor blisk prešine lica ljudi, ki se na mah zavedo, da nečesa, za čimer so hiteli, ne dosežejo. Nekaj okamenelega je v tem, nekaj kakor rana, v trenutku usekana, jasna in brezkrvna, sama na sebi strmeča praznosta. Sicer pa je ta obraz bil obraz boja in razvihranosti, zložen in sestavljen kakor skalnat breg, obraz moža, ki je vse svoje življenje stal v viharju, sam vihar, nepokojen, v neznanosti prostora gnan. Kdo je tu sem zasekal ono rano? —

Čutil je, da ga gledam in pričel površen razgovor s površnimi vprašanji, kako živim, kako sem se udomačil in kaj počnem. Toda jaz sem dobro videl, kako mi le v svojih mislih išče trdnega prostora. O sebi ni omenil ničesar. Odgovarjal sem mu s toplino, ki je pričala o miru mojih najtišjih ur in on se je počasi zamislil. Naenkrat se mi je zazdelo, da je skalnati breg oživel in da se je pričel ugrezati vase, kakor bi ga izpodkopal prepad davnega spomina. Oči so vse otročje begale po dvorišču in drevju, po zidovih naše domačije, kakor bi pozdravljale — kaj ni bilo to bolj podobno slovesu kakor pa pozdravu? Tako zremo v kraje, kamor se ne moremo vrniti nikdar več... Krog ust je vztrepetal val malodušnosti, skrita grenkoba je hitela užigati luči pristrčnosti in zaupanja, toda ko sva se srečala z očmi, je pričela razdalja med nama bliskovito naraščati in bila sva naenkrat zopet dve obzidani mesti, morda ne baš sovražni, pač pa nepristopni. Prijatelj mi je položil roko na ramo in se nasmehnil. Smeh človeka, ki se je vrnil iz svoje lastne notranjosti in jo skrbno zaklenil za seboj; zaradi tega je pomenil odlaganje nečesa bistvenega, molk med najinimi srci. Pri tem je ostalo vse dni. On se ni mudil doma. Videl sem

ga le redko. Takoj drugi dan je odšel zgodaj in se vrnil pozno v noč. Pozneje je čez dan navadno tičal v svoji sobi in odhajal zvečer. Kod je hodil in s kakšnim svetom se je družil, nisem vedel. Včasih sem ponoči čul goste, ki jih je pripeljal s seboj; po dvorišču so odmevali sami pusti, trdi glasovi, kakor bi prihajali iz nejevernih, nerodovitnih src, glasovi ljudi, ki jih je reka življenja nosila skozi temno, samotno noč bogve kam. In zjutraj sem navadno opazal sledove njihovih obiskov na pohojenih gredah.

Da izpolnim sliko, omenim še nekaj, o čemer doslej še nisem govoril, ker znači skrivnost moje lastne duše, ki ji niti sam še nisem jasno pogledal v oko. Ne poskušal bi je tudi opisati, kaj šele razlagati, če bi ne čutil, da postaja zdaj, po prijateljevi vrnitvi, pomemben činitelj pri ureditvi najinih medsebojnih odnosajev. Naj torej povem, da nisem že precej časa pred prijateljevo vrnitvijo živel v naši hiši sam. Z menoj je bila še žena, bela deklica, kakor sem jo krstil takoj, ko se je naselila v našem domu.

Vsak človek menda nosi v srcu kakšno prečudežno podobo, blestečo luč, posebno iz otroških let — obraz lepote, ki ga je prižgal že davno pozabljen, morda popolnoma vsakdanji dogodek. Sklonila se je mati nad tvojo posteljo, ko si se zjutraj prebudil, ali pa si sedel popoldne pri njej v kuhinji, ko je dišalo po sveže žgani kavi in ti je bilo lepo in prijetno. Morda si zašel nekoč na travnik med spomladansko cvetje, ali pa si na Veliko noč doma, v snažni izbi, polni solnca, prisluškoval družini v sosedni sobi, ki je bila zbrana v duhu vstajenja. Kdo ve! Dogodki so različni, poglobitna je le čistost srca, tista popolna čistost, ki iskreno zre na večno pot življenja, neskalsena od hude, sebične misli in občutka. Njena neposrednost je plamen, ki razsvetljuje bistvo stvari, odkoder se odbija blesk v naša srca in užiga neminljiva znamenja. Kaj, če trenutki minejo in so pozabljena njih imena — obraz lepote je ostal kakor nepoznan zaklad, zlat in sijoč na dnu srca. In zgodi se, da se ti včasih nenadoma razlije njegova topla luč po vseh udih in da ti nedoznano prerojenje očisti dušo vsega nelepega in brezpomembnega. Kakor smehljajoče se dete hiti tvoja ljubezen življenju naproti, da ga pozdravi, da ga objame in se mu zahvali za razodetje edine resnice in zadnjega zmisla.

Tako je bilo meni, ko sem srečal belo deklico. Pripeljal sem jo v ljubezni v naš dom in tu je ostala kakor čist plamen, ki se mu nisem približeval, da bi ne ugasnil njegov žar. Zmirom iz iste razdalje sem s pogledi srkal njegovo luč, kakor bi zablodil sen iz davnine in oživel v mojem domu. Ona je bila tiha in pokojna, le v sledovih dela njenih rok sem razbiral njeno resnično bližino. Včasih, kadar je bila sama v sobici, sem čul njeno petje in njen

glas je bil ves vdan in dobrote poln. Spočetka, ko je prišla, sva posedala vsak večer pod drevjem pri vodnjaku in v dolgih razgovorih prebiral vse prečudežne vezenine našega življenja. Pozneje pa se je ona že zgodaj umikala v svojo sobico in jaz je nisem vznemirjal v njeni tihi samoti. Tako sva živela vsak svoje življenje in meni je bila draga zavest, da prebivam pod isto streho s tem bitjem, ki mi je bilo, kakor dobra, bela sestra.

Tistega dne, ko se je prijatelj zopet pojavil pri nas, sva se zasedela ž njim pozno v noč in mesec je že razlival preko dvorišča svojo blede luč. Tedaj so se v kotu kraj plotu vnele gredice — belo, mlado cvetje je zagorelo v mesečini s skrivnostnimi, žarkimi plameni. To je bil njen vrtiček. Razumel sem prijateljev vprašujoči pogled. Nje še ni videl in moral sem mu povedati vse. Poslušal me je nekam površno, vendar sem videl, da ga je moja povest zanimala. Parkrat mi je pogledal v oči in v kotu ustnic je utripal porogljiv nasmešek. Potem pa je vstal, stopil h gredicam z belim cvetjem in jih dolgo motril. Ko se je vrnil k meni, je bil njegov pogled trd in skoro prezirajoč. Potem mi je vrgel v lice žalitev: «Ubogo dekle!»

II.

Od nekdanj imam rad polnočne ure in ta čas mi je bil zmirom najdražji čas počitka. Kadarkoli sem se zasedel pri knjigi globoko v noč, sem z nekim posebnim notranjim veseljem prihajal na prag svoje sobe, da pozdravim potujoče zvezde v višini, da se okopljem v rosni luči zahajajočega meseca, ki je nepopisna in ni mogoče z besedo obseči njenega posebnega čara. Zmirom mi je svetila v srce kakor zlomljen meč, vsa polna nečesa daljnega, nadzemskega, kar odhaja od nas, pokorno le kratko odmerjenemu trenutku izpolnitve. Tako se menda poslavlja dvoje bitij, ki sta se ljubila in ki ne zmoreta, da bi zaradi vročega živega spomina zadušila v sebi blesk globoko nekje v duši porojenega novega sveta. Hlad neizprosne resnice in višje radosti preveva te trenutke, odločnost in ljubezen obenem do vsega, kar je usahnilo na drevesu večnega popotništva.

Polnočne ure — to so neizmerne dežele za morjem svetlega dneva, kjer rasto in cveto spevi naših brezglasnih dnevnih obrazov in podob; kdor se napoti vanje, potuje slep, kakor senca drseč od cveta do cveta, vijoč se v rekah melodij kakor zamaknjena vodna roža. Polnočne ure — carstvo privitih plamenov telesnosti, da ne moti čistote trenutka nobena ostra luč, kadar se iz prebujenega srca zemlje prelije svetost njene vere, volje in sna kakor slap v objem vznemirjenega vodovja vsemirja. Vse, kar je v srcu živega,

lije z njim in uho naše notranjosti je polno glušččega šumenja, ki preplavlja svetovja s slavnostnimi himnami vesoljnega bratstva.

Da, noči! Ve ste mi bile zmirom prijazna svetišča, dobre tihe roke, ki so me vodile na svetle pokrajine pozabljenja, kjer ugašajo izkrivljene podobe naše poulične perspektive in z njimi njih odblesk v gladinah naše notranjosti. Zdaj pa je padel mrak na naše domovje, brez zvezd in brez neba, in srce je kakor brezno, odkoder veje hladna groza.

Sedel sem pozno v noč v svoji sobi, ko se mi je zazdelo, da se nekje v neposredni bližini pogovarja dvoje bitij. Vznemiril me je razločen ženski glas, kakor da je govorila ona, moja bela sestra. Obstal sem pri vratih in vsega me je obšlo čudno čuvstvo, kakor da se rešuje nekaj, kar se tiče mene in moje skrite notranjosti. V meni je vstalo komaj razumljivo valovanje in celo moje telo je palo v oblast temne, skoro tuje volje. Slutil sem, da so sredi tihe, pokojne noči spregovorila njena usta zaupne besede, ki so ležale doslej pokopane v njenem srcu in ki so nocoj kakor šum sproščene studenca pronicale skozi zidove in me polnile z vročim nemirrom. Komu so bile darovane?

Odpahnil sem oknico in se naslonil na okno. Da, ona je govorila. Stala je pri vodnjaku v mesečnem sijaju in poleg nje je sedel v senci moj prijatelj. Zdelo se mi je, da je ona baš obmolknila, ker je sklepala roke na prsih in gledala nekam predse, kakor bi še prisluškovala izzvenelim glasovom. Nekaj časa je zastala tišina med njima, potem so mi pa pričele padati njegove besede v srce, kakor trdi udarci.

«In vendar,» je govoril, «čemu prikrivanje, čemu ta laž! Vi ste tu pri nas kakor v ječi, dasi si mislite, da prostovoljno prebivate v njej. Zaprti ste, kakor ptica, ki ne zaupa svojim krilom, da bi jo lahko ponesla v prijaznejša ozračja. In vkljub temu veste sami prav dobro, da onega, zaradi česar ste prišli, ni. Uganil sem vašo usodo prvi dan in bilo mi je žal vaše mladosti. Povejte, čemu ste tu! Žena se odvrne od sveta in od vsega neznanega, kadar služi svoji ljubezni. Takrat je sposobna, da ničesar ne zahteva, ničesar ne išče, nego služi, kakor ji ukazuje srce, ki je njen najvišji gospod. Toda vi ne služite — vi čakate. In zraven vidite, kako se od dne do dne večja prostor med vama, in kako daleč je že oni kratki hip vajine ljubezni. Danes ste mu dragi — toda niste mu žena; niste več sen njegovega bitja, njegove krvi. In če vam sedaj to razlagam, ni brezsrčno ali kruto od mene, ker izpovedujem z besedo le ono, kar je v vaši duši že davno razodeto. Tisti dan, ko sem se vrnil, sem stal tamle pri vašem cvetju in bilo mi je težko,

ko sem videl toliko čistosti in toliko vročih sanj posvečenih umiranju. Takrat sem bral vašo pot — pusto, kakor ugaslo oko. Zašli ste na cesto brez izhoda, v puščino brez plodnosti. In zaradi tega sem vam svetoval, da pozabite, da greste odtod, da se vrnete nazaj v solnce, v mladost in med vse možnosti, ki prilivajo moči in sokove cvetju našega življenja.»

Ona ni ničesar odgovorila, le narahlo je prikimala z glavo. On se je zamislil in pričel znova:

«Dejal sem, da čakate in to je res. Izprva, v svoji zanesenosti niste niti opazili, da so se pričele vode vzhičenja odtekati in da je vaša ladja ostajala na sipini, vse bolj osamljena in pozabljena. Toda pozneje ste zatisnili oči in ste pričeli čakati. Čakati nad brezupjem, samo da vas ono ne pogoltne! Čakati samo zaradi ljubezni do zakladov, ki jih je duša pripravila, da jih daruje, pa ni nihče posegel po njih.» Razločno sem videl, kako so se ji zaiskrile v očeh solze. In jaz nisem stopil iz sobe! Čakal sem, kakor bi bil radoveden na njegovo ostro obsodbo. «In to je tisto, kar reže najgloblje rane, kar nam z največjo grenkobo zastruplja ure življenja. Sprostreti roke, pohiteti sreči v naročje, spočeti svoj najtišji, najtoplejši smehljaj in občutiti, da ni nikogar, ki bi ga sprejel, nikogar, ki bi se ga razveselil. Odtod uporno čakanje, da se ne zavemo vse resnice. Vi ste bili v naši hiši cvet, ki je ostal nedotaknjen in je vendar v najčistejših, iz dna bitja kipečih željah hranil toliko opojnih vonjav, toliko sladkosti. Ne razda vam duše zdaj lastno srce; toda vi čakate, ker niste uzrli niti podobe onega, čemur ste bili pripravljeni dati svojo mlado rast. In glejte, zato ste zdaj tu pri nas kakor bel, nekje v davninah porojen sen, ki živi med nami in ga vendar ločijo brezmejne daljine od nas; daljine, katerih nedogled so zmožna porajati samo človeška srca. In ta sen ozarja naše dvorišče, čutimo ga kakor luč, ki seva skozi zidove, vendar ga v naši krvi ni in zato ostaja le senca.»

Kakor bi se zrušila pod težo njegovih besed, se je utrnila iz vala mesečine in sedla k njemu na klop. On jo je prijel za roko in njegov glas je zvenel zaupno, skoro iskreno.

«Poslušajte povest o zimski zvezdi, ki je svetila vsako noč zasneženemu in v led ogrnjenemu drevesu. Sredi poljan je samevalo, brez druga in brez žive bližine, prepuščeno svojemu brezmočnemu hrepenenju in svoji tihi žalosti. Njegovo srce je razgaljeno drgetalo pred ostrim obličjem neba, toda mraz je bil neusmiljen in solnce blede, podobno brezupni nadi. Globoko k zemlji je sklanjalo drevo svoje veje, kakor bi želelo, da leže v naročje svoje rednice; med vejami so obmolknile pesmi, zeleni studenci v notranjosti so usahnili in okorela trdota je obšla deblo.

Neke noči pa je poromala preko nebesne daljine svetla zvezda in z njo je bil ves pravljичni čar nečesa, kar je davno bilo, pa se vrača samo v sanjah, da nas uteši, razvedri in ohrabri. Drevo jo je pozdravilo s hvaležnostjo in otroškim smehljajem in ona se je ustavila nad poljano. Tenak curek pozdrava se je prelil med njima, tako tenak, kakor najtanjša struna našega bitja. V vejah drevesa se je naselila dobrotna pravljica o bogvedi čem. Bila je bogata kakor zvrhana posoda, ki jo nevidne minute polnijo z zmirom novim razkošjem in bila je topla, kakor bela roka, kadar nam v opojnem trenutku leže na srce. Zvezda se je vračala vsako noč in beli svet drevesa je bil poln njenega žara, miru in lepote. S spomladjo pa je ugasnilo strmenje v daljni sen in vsi sokovi so vreli dnevu in solncu naproti. Zimska zvezda je potonila med milijoni svojih sestra in v prazniku obujenega življenja je ostal v drevesu le njen hladni poljub iz sna, otožno-zamišljena sled polnočne pravljice.»

Prenehal je in jo gledal. In kakor bi se ob njenem žalostnem obrazu še nečesa domislil, je hitro povzel:

«Da, hotel sem vam reči, da on ni grešil nad vami. On ni bil kriv in tudi vi niste. Zgodilo se je; bili ste mu zimska zvezda. Zdaj pa je čas, za vas je čas, da se odločite in se osvobodite ječe. Čaka vas življenje! Da, mislim, pravo življenje, ker telo in duša prejemata svoj kruh, da živita in rasteta, kakor je odmerjeno v notranjosti bitja. Čaka vas ljubezen, dočim vas je zdaj trlo le hrepenenje. On gre mimo njega, kakor bi stopal skozi veter; on ne bo nasitil vašega srca. Pojdite, pravim vam, pojdite, četudi s solzo v očeh; pogum za prvi korak je človeku že poplačan z zavestjo zmage, z zanosom vere.»

Umaknil sem se z okna, razdvojen in kakor v vročici. Globoko nekje v meni je pritrjeval oster glas onemu tam zunaj na dvorišču, dočim je v moji krvi oral srd. Kdo si lasti pravico, soditi moja pota! Kdo sme tako brezobzirno poseči svojemu bližnjemu v srce, ne meneč se za občutljivo staničje, kjer včasih vsak, še tako rahel dotik izzove bolečino, preplašen krik, topo izgubljenost. Toda ostri glas v meni je kljuval mojo vest in venčal besede onega moža tam zunaj z nimbom resnice.

Odprl sem vrata in stopil v noč.

Pri vodnjaku je sedel on, toda sam. Ona je bržkone že odšla takoj, ko je prenehal s svojim prigovarjanjem. In to me je osupnilo, ker sem začutil, da mi je neprijetno govoriti z njim samim. Tedaj me je on pogledal in se dvoumno nasmehnil.

«Dober večer!»

V meni je znova vzkipelo in glas moj je drhtel, ko sem stal poleg njega in mu gledal v oči.

«Kdo si ti, ki...»

Prekinil me je z glasnim smehom, da so se blesteli njegovi močni zobje.

«Kdo sem jaz? Jaz... jaz sem sok te hiše!» In zopet je smeh zvenel po dvorišču. Potem je naenkrat namršil obrvi.

«Dobro! Razumem tvoj nemir. Vem, kaj hočeš. Vendar se mi zdi, da si zablodil, da nisi čist sam v sebi. Vidim ti v srce, da ti ni žal zanjo — žal ti je le za tvojo dolgo gojeno laž. Skrbno negovano, ugodno laž. Nikar besedi! Čemu bi se prepirala. Čul si sam, kako sem poudaril, da nisi kriv. Človek se včasih gleda in opazuje, pa sam ne ve, kdaj se izmuzne svojim očem in pobegne bogve kam. Te hiše teme ti oznanja zadovoljstvo s samim seboj... In ti si si dopovedal, da je vse v «redu», ker si pozabil belo deklico. Ona pa je štela svoje ure, kakor od težke, mokre megle obložena roža. Videl sem njeno cvetje in njene roke in spoznal tvojo zmoto. Bil si veter, ki je romal po pustih zemljah nemira in slepote in ga je bilo strah, ker ni v praznotah prostora čul svojega léta. Iztrgal si se iz neznosne meglenosti, ne da bi objel zemljo pod seboj, pač pa, da ji poiščeš pot. Bil si trmast in uporen, kakor tvoj namen, pa si se prevesil v temo in nezmisel kaosa. Presunila te je groza samote, tiste samote, ki kakor črna reka pere stopnišče v dvore smrti. Bolečina je zlomila tvojo perot, da se je v létu dotaknila belega cveta. To je bila ona, bela deklica. Bila ti je roka zemlje, prožena v pozdrav po dnevih teme in izgubljenosti, po časih neplodnih potov. Toda ti si videl le beli sijaj, od oči do srca pa je morda komaj slutnja sanjala njegov žar. Srečal si zemljo kakor v nejasni, daljni viziji, toda nad tvojim srcem so ležale teme neplodnosti — zato ni iskalo potov k vrelcem njene resnice in lepote. Ah, iskalo! Niti poizkusilo ni iskati, ker je bilo kraj le dveh tekmecev: strahu in ponosa. In zdaj, ko je trenutek med vama že davno odcvetel — zakaj ne odkriješ deklici poti v svobodo, ki je potrebna njenemu srcu? Čemu ti je njeno vdano strmenje v teme, ki jih je nekoč — o, kdaj že — slučajno presekal blisk tvoje nepokojne mladosti?»

Prijatelj je prenehal in vstal. Videl sem, da je hotel še nekaj reči, v trenutku topline ali prisrčnosti, pa se je nenadoma ves tuj in odsoten izgubil sam vase; kakor čoln, ki ga roke odrinejo od brega, je molče okleval, nato pa sklonil glavo, se obrnil in počasi odšel na cesto.

Ostal sem sam, skoro top in brez misli. Resnica in še posebno resnica, ki meri naša dela in čuvstvovanja, je večkrat kakor pre-

pad, ki nikdar prav resno ne računamo z njim. Šele, kadar izpodrsne noga ob robu, nas zgrabi strah in vsa občutja se upro zavesti, da bi bil padec mogoč. In potem? Potem ni razmišljanja in ne vere; duša je mirna in brezčutna kakor vse živo po udarcu in gotovost, tista neizbrisljiva, jasna gotovost nas venča s pol brezčutnim, pol brezmiselnim smehljajem, s katerim si meso porogljivo išče poti k molčečemu srcu. Podobno negiben sem ostal tudi jaz na klopici pri vodnjaku in sem komaj opazil daljni, blede pozdrav zahajajočega meseca. Takrat so se odprla vrata dekliške sobice. Vedel sem, da zapušča bela deklica naš dom. Dvoje rok se je srečalo in se še enkrat pozdravilo, brez besede — kajti razpotja so ostre meje in srce jih prehaja slepo in brez obotavljanja, ker se boji smrtne rane. Opredeliti svoja čuvstva teh hipov bi ne mogel; saj nikdar ne veš, kateri so tisti trenutki, nad katerimi se nekoč morda zjokaš, nekoč, ko dozore v spominu. Videl sem, kako se je poslovila od svojega vrta in kako se je pri izhodu še enkrat ozrla ter me poiskala z očmi. Potem je sinila na vratih belina njenega pojava zadnjikrat in ugasnila. Sedel sem nazaj na klop, morda, da bi se zbral, morda da bi počil. Mesec se je že spustil za košato drevje in v hladni mrak se je od nekod iz višine počasi razlivala blede svetloba. Tedaj se je zunaj na cesti oglasil težak korak, se ustavil pred hišo in trdo udaril v tišino dvorišča. Moj prijatelj se je vrnil iz mesta. V meni se je zopet zganilo in želel sem, da bi ne prišel k meni. Bilo bi mi žal za mir in samoto, ker mi je bilo oboje živo potrebno in ugodno. Mučna bi mi bila vsaka beseda, ki bi me sirovo pehnila iz dobrotnega brezčasa in moja notranjost se je že naprej zgrozila pred tem nasiljem. Toda moj drug ni čutil mojih želja. Znašel se je pred menoj in ko sem mu pogledal v lice, sem jih pozabil celo sam. Zrl sem v hladne, rdeče obrobljene oči, v blede, spačeno obličje, razrezano in ranjeno od ostrih, viharjih potez. Iz ust je vel zoprni duh opojnih pijač. Pred menoj ni stal človek — to je bila le sproščena, iz globin nekje iztrgana podoba, prikazen meni nepoznanih, v strašni samoti zagrizeno negovanih sil. To ni bil obraz, pač pa divje plapolanje praporov, navidezno zmagoslavni pohod že dolgo se borečih upornih gesel in drznih nad; pust smeh nad posrečenim računom v svojo osebno korist. — Govoril je glasno in skoro zamaknjeno, le napol k meni obrnjen, kakor bi pripovedoval i hiši i dvorišču.

«Sami? Da in to je v redu! Tako mora biti — mi vsi, ti in jaz in hiša — sami! To pomeni, da so odprte ceste na vse štiri strani sveta. Razumeš? Ah, kako bi! Vidiš, ta skrivnost mi bije ob prsi kakor vihar. Ne bojiš se več, da zadeneš ob te in te roke, ki bi

hotele drugače; da te spêče večerni tišini zaupana solza, ki je nisi nikdar videl, pa veš zanjo, ker je našla pot do tvojega srca po podzemeljskih hodnikih našega skupnega življenja. Nikjer plotov in meja, nerodno postavljenih ograj — ne, ne — samo ceste na vse štiri strani! Zrak okrog rok in nog in okrog srca, to je najslajši glas, najmilejši obraz. Vem, ti vsega tega ne razumeš. Ti si veter, ki begaš po potih brez obličja; kakor ptica obletavaš svet, pa te ni nikjer, v nobenih žilah, v nobenih kosteh. Ne, jaz ne ljubim slepih konj, ki mislijo, da so vpreženi v voz te zemlje. O, zemlja gre tja, kamor jo žene, zemlja ima ceste na vse strani v svojem srcu. Jaz ljubim noge, ki dvigajo prah in se pozna za njimi, kod so hodile. S temenom pod nebom, z rokami na obzorjih, jaz, brat romarjev in potepuhov! Prijetne so mi širine in razmahnjene roke, družba grešnikov in rokovnjačev, prijajo mi užgane oči in dejanja, ki otepajo ob pokrov nad nami. Strah me je omlednih domačij s podedovano postavo na stenah! Kajti jaz sem sok — da, jaz sem sok te hiše! To se pravi, da sem od tam, kjer dero moči od znotraj na ven, žive, večne sile, za solncem, za zvezdami, ali pa kamorkoli, vseeno, v noč ali ledene pustinje umiranja — vseeno! O, bruhni, srce, svojo vročo strast, kamorkoli, v nedosežnost, da bo zasijala na pot romarice zemlje. Bruhni, srce, svoj zdravi, sladki smeh življenja — radost svobodne krvi! O svoboda, večni karhočeš, sproti se vtelešujoča in izgorevajoča želja — sreča, ki te ne oblikuje čas, kvečjemu zamaknjeno srce, da te izpije in obnovi v drugi, tisočero poljubni podobi!»

(Konec prihodnjič.)

Vida Tauferjeva: V morju lana

V azurnem morju lana
umivam svoje ude;
preveč lepote
vzela bi mi voda.
V lilastem plašču,
razpletenih las
in s koralami ovita,
se ti smejem sredi polja.

Dolga pot je še do mene
in lomile bi se bilke lana,
če bi stopal preko njih!
Pa saj sem lepša iz daljave
v svojo glorio ovita:
Tisoč biserov blesti na meni!
Hladna rosa me je orosila
in leskečem se v solncu zlatem.

Ti me gledaš —
in še sebi ne veruješ,
da sem nekdaž stala
v plašču črnem
sredi pokošenih trav.

bolj spretno in točno kakor pa on sam naslikal razreda, kateremu je pripadal.

Tuja književnost je v poslednjem času obrnila nase precej pozornosti. Zanimanja za delo velikih ruskih romanopiscev Dostojevskega in Tolstega je bilo vedno dovolj. Sedaj se pa začanja vzbujati zanimanje, kakor vse kaže, tudi za druge ruske pisatelje, kakor n. pr. za Puškina in Gogolja. Izšli sta o teh dveh avtorjih dve knjigi v seriji «Književna republika». Eno je objavil princ Mirsky, drugo pa Janko Lavrin. Največji literarni uspeh sta leta 1926. dosegla tudi dva prevoda, in sicer Maupassantove povesti — Maupassant je imel v Angliji vedno obilo čitateljev — in Žid Süss Liona Feuchtwangerja. Prav tako z uspehom je bila prevedena in pred kratkim v Londonu ljubko vprizorjena *Uspavanka* (G. Martinez de Sierra). Prav zares se nam ne more več očitati, da bi nam bil okus omejen z obalami našega otoka.

Kar se tiče literature v pravem pomenu besede (kakor sem že dejal), je ni v Angliji več. Značilno je, da je napisal enega naj-interessantnejših romanov v letu 1926. «*Thunder on the Left*» Christopher Morley — Amerikanec. Vse ostalo so prijetno gostoleči poetiči in pa «literarni razpečevalci». Mogoče, da nas bo postavilo novo leto na naše stare pozicije. Upajmo!

(Iz angleškega rokopisa prevel M. Š.)

Ferdo Kozak: Skrivnost naše hiše

(Nadaljevanje in konec.)

III.

Ce bom odslej molčal o beli deklici in o svojih mislih po njenem odhodu, nikakor ne pomeni, da je pala v vodo pozabljenja, brez sledu, kakor bi se utrnila senca v nočni hlad. Mislil sem nanjo večkrat in zraven o vseh tistih lokah svoje mladosti, ki jih je preletel njen pojav. Toda močnejša od tega spomina je postala sedanost, ki je brzela pred mojimi očmi v neznano smer in ki mi je od dne do dne sipala v srce večji strah in večjo skrb. Oboje je čulo nad našo hišo kakor ob uri velike nevarnosti, ki so jo oznanjali mojim slutnjam vali prijateljevega življenja, prelivajoči se kakor mimogrede na naše dvorišče. Njega samega sem od dne najinega razgovora sploh malokdaj videl, ker je živel večjidel izven hiše, svoj poseben svet. Mnogo nisem vedel o njem, toda poizkušal sem otipati vsaj njegov obraz.

Prijatelj je zaživel zunaj svoje življenje. To mi je bilo kmalu jasno. V mestu je našel svet, ki ga je popolnoma osvojil in mu je on sam posvetil vso pozornost. Domov je hodil izključno le proti

jutru in se izogibal meni in vsemu, kar je bilo z domačijo v zvezi. Narobe sem pa jaz nekako odmrll za vse onkraj našega dvorišča in samotne ure so me bogato obsipale s predmeti razmišljanja. V spominu so vedno znova oživljale njegove besede, ki jih je govoril na dan odhoda bele deklice, in zmirom bolj so se mi zdele podobne plašču, s katerim je hotel zakriti neko svojo skrivnost. Tiste besede so bile resnične samo po svojem zvoku, ne po pomenu; čisto razločno so se mi včasih, v nočni tišini, prebudile v ušesih in tedaj sem do najtanjših prelivov prebiral njih strašni zvok in vso raztrganost in ubito sozvočje globin, iz katerih so prihajale. V teh trenutkih sem se jasno zavedel, da nekdo v naši hiši, njen drugi gospodar, kliče pomoči, ne s svojimi usti, pač pa s svojim bitjem, ki ga je odtegnil radovednemu očesu. Da se nisem motil, so mi skoro dokazovala jutra, kadar sem skrit za zaveso pri oknu pričakoval prijatelja in ga opazoval, ko se je vračal iz mesta. O, koliko nemih, naglih kretenj rok sem videl, ki so se sunkoma upirale domačiji, kakor bi srečale prikazen! Koliko ubitih pogledov sem prestregel, ki so izdajali praznoto, utrujenost in top srd, ki je žgal samo še na znotraj, ker mu je v zunanjem svetu manjkala prirodna reja. Vse to mi je govorilo o trenutnem, brezobličnem stanju, ki ni moglo dolgo trajati in ki je že doseglo tisto nevzdržljivo napetost, ki prirodno uničuje vezi zunanjega videza in osvobaja temne nepoznane sile v smer njihovih lastnih teženj. Pričakoval sem pričetka te povodnji z gotovostjo, kakršno grade v našem srcu le jasne slutnje.

In pričelo se je, mislim, v času zmirom bolj pogostega prihajanja neznanih mi ljudi v našo hišo. Moj prijatelj je že poprej vabil k sebi različen svet, takrat, ko se je komaj vrnil domov. Toda takrat so me tisti obiski le vznemirjali, dočim so me zdaj plašili. Nekaj bistvenega jih je ločilo od onih takrat, nekaj, česar nisem mogel natančno določiti. Bržkone se je krilo v prijateljevem odnošaju do njih. Takrat so se mi zdeli njemu slučajno potrebni, v prvih dneh vrnitve mimogrede pozdravljeni družabniki, ki jih skoro vsak išče v znanih krajih, dokler počiva od poti in vtisov. Prihajali so k nam, ker jih je vodila prijateljeva priroda s seboj, kakor veter listje. Preden si ptica izkoplje na solncu jamico za svoj popoldanski mir, lete po zraku okrog nje smeti in pesek, dokler se krempeljci ne pritipajo do prsti, ki bo grela telesce. Tako sem deloma razumel izpočetka prijateljevo drugovanje z meni neznanim svetom. Zdaj se mi je pa zdelo, da je tisti svet onkraj našega dvorišča postajal od dne do dne močnejši in važnejši, kolikor bolj je rasla prijateljeva potreba po njem. Hiša je izgubljala zanj svojo toploto in postajala je le kraj, kjer naj bi vzknilo njemu ugodno,

drugo, od zunaj presajeno življenje. Če je res krilo v sebi ugodnosti zanj, ne vem, vendar me je zmirom odločneje mučila slutnja, da slepi v njem oko gospodarja in mu njegov krog seda za prazno mizo misli in čuvstev. Včasih se mi je zazdel kakor zlomljen, od nečesa bistvenega v sebi ločen in vržen v brezglavi, ukazujoči tok množic. Biti gospodar, se pravi, stati na svojem in natančno pretehtati sposobnost, vrednost in bogastvo svoje domačije. Okrog gospodarja je zmirom plot svobode, ki ga zgradita ponos in ljubezen in zdrava, iz življenja kipeča volja. Gospodar je človek, ki je planil kakor deblo iz naročja prsti, občutil vso slast nevzdržnega srebanja korenin in v resnobni zamaknjenosti prisluhnil glasu svojih vej v viharju. Tu je vsa pot, tu je preprosto bistvo našega življenja, razpeto kakor zlata struna med dva roglja nevidne harfe, in vse drugo je zrak, potreba, pokornost in gostoljubje.

V prijatelju sem pa pričel pogrešati gospodarja. Čutil sem sicer, da mu njegov krog ni izpolnil njegove najbolj skrite notranjosti, pokopal pa je njegov ponos, njegov mir, njegovo voljo. Postajal mu je nov dom, ali pa morda nekaj usodnejšega, pribežališče.

Naša hišica je bila iz dneva v dan zmirom bolj uporabljano shajališče neznanih gostov. Prihajali so izprva eden, dva, na kratek pogovor, mimogrede, kakor bi hoteli skupno prebrati spomine ugasle noči. Pozneje so se pomnožili in ostajali ves dan, ali pa jim je moj drug pripravil prenočišče, kadar so se vrnili iz mesta. Če sem le mogel, sem se izognil vsi družbi, ker se nisem mogel otresti nekega občutka, ki me je že naprej polnilo z odporom proti tem ljudem. Brez prestanka sem namreč nosil v sebi prikazen, kakor bi strmel preko zidu našega dvorišča tuj, bled obraz, pred čigar mrzlimi, ljubezni praznimi očmi je drevenelo vse živo in radostno. Stal je tam noč in dan in jaz sem slutil njegovo mogočno oblast, ki se je brez naglice upirala ob naša vrata, da sprostre nad našim domom temna krila svoje volje in gospodstva. Kljub mojemu izogibanju se je pa večkrat zgodilo, da sem moral v družbo. Navadno takrat, ko se je družba zbirala pozno ponoči, prenesla mize na dvorišče in prižgala luči. Tedaj sem moral sedeti med ljudmi, ki so me odbijali že njihovi obrazi in katerih besede so se mi zmirom zdele podobne bohotnemu plevelu, brez soka in brez notranje pesmi. Bile so trde in daleč od srca porojene, prisrčnost in radost bi usahnili v njih kakor kaplja v solnčnem požaru. Obrazi pred menoj so mi bili prazne posode, maske, kupljene na javnih sejnih človeške družbe, kjer ima svojo ceno vse, kar je pisano in kričeče in kar izpolnjuje dostojanstvo, ugled in vsebino povsod merodajnega tisočglavega jezika. Z začudenjem sem pa motril prijatelja, ki se mi je izmikal bogve kam in ga skoro več nisem mogel doseči

s pogledom. Oblast teh obrazov mu je zasenčila lica in bil je kakor razbit kristal, s čigar drobci so se poigravale posamezne roke. Pokorno je vračal luč vsake besede, smehlja je je lovil skrite misli in se gnal za pogledi kakor za sladkostjo resnice. Podvojil, podeseteril se je in kadarkoli se je pri mizi sprožil glas, je našel v njem na isti zvok ubrano struno.

Tako smo živeli do tiste noči, ko je oblast onkraj našega dvorišča zagospodarila na našem domu. Komaj se je zvečerilo, je oživila hiša. Ljudje so prihajali, se nestrpno pogovarjali, prinašali razne stvari in očitvidno pripravljali nekaj posebnega. Znosili so na dvorišče mize, jih pogrnil in okrasili s cvetjem. Umaknil sem se vsem in le gledal. Luči so zagorele in metale po zidovju mehke, nemirne sence, ki so potrojile nenadnost dogajanja. Vsi gostje so bili nekam praznični in nestrpni. Videl sem pritajena namigavanja, dvoumne smehlja je, na nekaterih obrazih pa težko pričakovanje posebnega užitka. Svojega prijatelja nisem opazil ves večer in tako sem uganil, da je on središče dogodka, ki mu je bila posvečena tolika pozornost. Tedaj so na cesti pred hišo odjeknili koraki in na dvorišče se je vsula pisana družba, viharo pozdravljena od že prisotnih. Moj prijatelj je prihajal v spremstvu in vodil ob roki tujo ženo.

Tuja žena! Ime, ki ga je izpregovorilo srce, čisto na tihem, v nenadni žalosti. Prišla je, kakor prihajamo od nekod, kjer smo imeli opravka, pa so nas poklicali na kratek pogovor; prihajala je iz sveta, svojega domovja, kakor bi šlo za kratek obisk, ona, znanka vseh in nikogar. Spoznal sem jo po njenih sijočih očeh, po njenem telesu in hoji, po vsem njenem pojavu, ki je do dna razkrival njeno pot. Bila je lepa, o, več kakor lepa. Bila je posoda opojne pijače, ki nas seznanja s smrtjo, kakor z odrešujočo slastjo. Bila je val dišav, ki nam naliva v žile sladek strup, brezumno radost nad mračnimi prepadi. Ona ruši svet v fantastično brezličje, kjer se zahoče telesu samo padati skozi brezdanji prostor, padati z vso srditostjo in viharnostjo v ničevi nezmisel vržene prasile. Dà, bila je lepa in vsak del njenega telesa je izžareval to posebno mamljivo lepoto, ki vabi kakor valovje narasle reke v temno neznanost. Njena koža je imela moten blesk slonove kosti in zdelo se je, kakor bi jo sproti osvežali nevidni curki vode. Oblike njenega telesa so bile zrele kakor zlato sadje, ki že prikriva pod sočnostjo svojega videza grenkobo bližajoče se jeseni. Zrele so bile njene prsi; dva, vsak za sebe živeča obla sadeža sta kipela pod rahlo bluzo in zrak okrog njiju je bil topel in kakor olje blag. Nevidna linija, ki je vezala popolne noge preko jedrih, sočnih bokov s tilnikom, je utripala v prožnem ritmu, ki užiga strast, tisto strašno, žgočo strast, ki poraja željo kakor bolečino in ki nam izžema iz grla krik po na-

sladi in posesti. In kdor je videl zastrti plamen oči in svežo, vlažno rano njenih ust, ga bo mučila žeja, da jih poljubi, kakor je mučila tiste, ki so že pili njeno trudno slast, in so se vračali po uteho, ker jim je izsušila usta in srce. Da, po njeni lepoti sem jo spoznal in po usodi, ki je živela v njej. Kajti bila je znanka in sestra vseh in nikogar. Bila je ljubica moškega poželenja, a ne môž. Tega telesa ni ogreval noben topel sen, nobeno čisto hrepenenje, nobena strast krvi. Nje ni osvajala ljubezen, ni je podjarmilo poželenje, ni je kupilo zlato. Bila je nad vsemi, živeča samo za oko, v svojem čudnem kraljestvu zunanjega bleska. Cela, z vso svojo prelestjo je živela le, da ugaja in, komur je ugajala, je bil le ena od tisočerihi luči, kjer se je iskril in postoterjal njen čar. Bila je demon, ki smehlja ubija, a ne uživa v dejanju, ker se je vse dogajalo mimogrede, izven njegove volje. Podobno se je tudi dajala le mimogrede. Bila je v milijon kapelj razpršen mavričen ptič — vsaka kaplja za eno užgano moško naravo; bila je videz, ker je kraljevala brez cilja, brez namena in brez svoje koristi. Biti, namreč bleščati, to je bil ves njen zmisel.

In ko sem jo spoznal, se mi je zdelo, da so se razgrnila pred menoj vsa prijateljeva pota. Od dni, ko mu je žena značila srečo — njegovo mladost je ogreval visoki sen o sreči —, pa do te noči, ko je kraljevala za mizo tuja žena, mi je postalo vse jasno do bolečine, ker sem določno čutil, da bi bila odveč vsaka volja, ki bi hotela uravnavati po svojem spoznanju. Bolelo me je, da sem ostal gledalec na bregu reke, kjer se ni boril samo moj prijatelj, ampak tudi vse tisto, kar je moja ljubezen globoko spoštovala v naši hiši, gledalec, ker sem razumel, da je človeško srce usoda, ki se meri le s sebi enakim elementom, bodisi v mučni borbi, bodisi v nenadnem spopadu.

Slavnost na dvorišču se je bližala svojemu višku. Gostje so se razvneli, po mizah je ležalo osuto cvetje in prevrnjeni kozarci. Tedaj so postavili stol na mizo, dvignili tujo ženo in jo posadili nanj. Menda sva se prvič spogledala v hipu, ko me je odkrila med drevjem v kotu dvorišča. Pozdravila me je z nasmehom, ki ga ni nihče opazil in ki je bil vprašujoč in sladak obenem. Toda mojo pozornost je istočasno pritegnil nase moj prijatelj, ki je stal in pričel govoriti. Izprva nisem ničesar razumel. Proti koncu pa je pokleknil pred zbrani krog in povzdignil glas:

«Zato še enkrat pozdravljeni, bratje moji! Bratje! Beseda — mojemu srcu vino tolažbe in veselja. Kajti jaz sem vaš in med nami ni nobenih senc. Glejte, moj dom! To je odslej tudi vaš dom in njen dom. Sprejmite ta dar spoznanja z enako razgaljeno dušo, kakor ga vam jaz dajem. Sprejmite ž njim mene in moje, od vetrov

sveta oglašeno življenje. Tesno drug ob drugim bomo postoterjali bogastvo naše krvi, bratje na pustinjah naših dni! In ti, lepa žena, pozdravljena! Ti, moja strast, moje uživanje, moja brezumna mladost, pozdravljena! Kraljuj v tem svojem novem domu, meni, nam vsem in tistim, ki hrepene po tebi, pa te niso še videli. Ti si luč, ki sem jo pripel pod strop tega domovja na niti svojega življenja, da bo jasno in svetlo med nami, kakor bi solnce prebivalo pri nas...»

Trušč in vpitje gostov je preglasilo prijatelja, ki je s plamtečimi očmi strmел v tujo ženo. Videl sem še, kako se je nagnil k mizi in objel njene krasne noge. Potem sem se pa umaknil v hišo.

IV.

Teža novih razmer se je zrušila predvsem name. Izseliti sem se moral iz svoje sobe in ker ni bilo drugih prostorov, sem se zadovoljil z majhnim, temnim kotičkom v ozadju dvorišča, za silo izpremenjenim v bivališče. Pozabljen, kakor pokopan sem živel čuden svet teme, dasi sem zmirom ljubil luč in jasnino. Toda živel sem vendarle, v vročici brezglasnega hrepenenja, kakor nevidna želja, komaj resnična, a vendar občutena — kakor globina pod trdno površino, kamor ni zašel vznemirjen pogled. Živel sem neviden in nepogrešan, vendar sprostrt kakor pajčevina nad vsem našim domovjem. Vsak zunanji zgib se je ujel vanjo, vsak glas, vsak dogodek. Vedel sem vse, ker sem dejansko živel le v prisluškovanju, ves uho, ki je lovilo stopinje novega življenja v naši hiši.

In to je bilo hrupno, podobno viharju, ki se izživilja v danih mu in nedanih mejah. Prve dni po prihodu tuje žene je grelo na znotraj, užigajoč zidovje in zrak s svojim srditim žarom. V mojo noč je kakor skozi razbeljene zastore sijala nemirna in plahutajoča strast in bili so trenutki, ko me je njen topli trepet obšel kakor trudno padanje v nekaj onstran vsega živečega. Zdelo se mi je, kakor bi ugašal, brez boja in brez bolečine, ker je pač nekaj močnejšega seglo preko mojega plamena. Naenkrat se mi je pa zazdelo, da se je razlil po hiši hlad, kakor bi se od vsepovsod strnila nad njo topa in gladna praznота. Vedel sem, da se dele pota tuje žene in mojega prijatelja, sporazumno in brez posebnih znakov na zunaj. Val se je odtekal, da se zbere za nov zalet, uklet v trdo, zmirom se obnavljajočo slast razbijanja samega sebe ob hladnem bregu. Čul sem zopet prihajanje in odhajanje gostov, nočne gostije so se obnovile, le da sedaj v mnogo širšem obsegu kakor poprej. Neznana dekleta so s svojim razigranim razpoloženjem večala pestrost zabav; radost uživanja je v vsaki posamezni iskala novih nijans in novih barv. Toda moj drug ni bil vedno navzoč. Hodil je zopet svoja pota, vendar zmirom nekako oslonjen na svet, ki ga je oživel

v našem domu. Večkrat se je zgodilo, da se je vrnil z drugo ženo, ki ji je pa pripravil redno enako ponižanje pred njo — pred licem svojih želja. Tedaj je ono drugo pustil sredi dvorišča in se ji smejal v lice: «Poglej, solnce moje hiše! Kdo bi ga zgrešil! V temi se roka zmoti, toda zmote nas uče. Izpil sem te, ljubica, kakor polno čašo; bila si sladka. Toda zdaj je posijalo solnce in oči so se streznile; najine ure so dozorele.»

Podobno je živela tuja žena, sama za sebe, po svoji volji in svojih nagibih. Njen svet je bil podoben reki, ki se neprestano izpreminja, kjer ni ničesar, kar bi se vračalo, pač pa gre vse svojo pot, svoj večni beg, nikdar niti za hip obsijano od spomina, pridržano s toplim pozdravom. To je bilo njeno bistvo, njena zmirom žejna lepota, posvečena sama sebi. In moj prijatelj? Bilo mi je jasno, da je ne veže več on pri nas in še manj hiša. Njen dom je bil svet z vsemi svojimi izpremembami in slučajji, neomejen, kakor njena potreba. In vendar je morala imeti svoje tajne vzroke, da že davno ni odšla, že takrat, ko se ji je poklonila cela hiša —.

Na našem dvorišču so stale od jutra do pozno v noč pogrnjene mize, enako gostoljubne vsem, ki so prihajali. Gospodaril ni nihče več, oziroma vsi, kdorkoli je slučajno zašel k nam. In jaz sem z bolečino prisluškoval temu posestvu vseh — že od nekdanj mi je bilo zoprno. Obraz žene, ki je eno samo noč res vdan množici, prejme svoje znamenje, ki ga čas ne zabriše. Oči, roke — en sam dan vsem namenjene — spoznal boš sled tega dne na njih, morda celo bogve kdaj pozneje. V urah našega življenja je vsaka stvar nekomu podarjena, iz globokega nagnjenja, kamor le prisluškujemo včasih, a kamor nikdar ne gledamo. To so tiste zakladnice vsega živečega, odkoder prejema vsaka posameznost svojo barvo, svoj vonj, svojo tiho življensko posebnost, nekomu namenjeno, za nekoga gojeno; za nekoga, ki je še daleč ali prihaja vsak dan ali pa živi samo v tisti določeni posebnosti. Poglavitno je, da živi, da razporeja struge mogočne energije v tisočobrazne reke in studence in odkriva na ta način očem nepopisna bogastva živega časa. Kjer pa domuje smeh vseh in beseda vseh, tam gospodari laž ali pa pusta brezbarvnost in beda. Kajti strune prisrčnosti so ostro ubrane — vsak glas ni sposoben, da bi jih razgibal v sozvočju. K nam so pa prihajali gostje od bogve kod in razsipali svoja razpoloženja kakor pisano blago. Tišina je umrla; zidovje se je navadilo na ostre glasove in se veselo poigravalo z njimi. Solnce je sijalo na ta dom, kakor na javen kraj; nikjer ni našlo več kotička, kjer bi se razgovorilo v svoji posebni govorici in ubranosti. Svetlobo noči so preganjale prižgane luči — mesec je kakor blede lice visel nad drevjem, brezglasen in brez vsebine. Le včasih, po dežju, se je v

mlaki pod mojim oknom zaiskrila zvezda, polna neizrekljive žalosti in samote. Naš dom se mi je v prostranem ogledalu prisluškovanja razkrival kakor siva puščava, ki so jo preorali in ohladili viharji in je zdaj trudna in gola nosila breme svojega lastnega brezupja.

To moje tiho spremljevanje vsega, kar se je dogajalo pri nas, je prepletalo pogosto razmišljanje o tuji ženi. Ne prav za prav o njej sami, ker sem ji prebral srce prvi večer, ko je prišla k nam, pač pa o najinem medsebojnem razmerju, ki je vzplamtelo tudi prvi večer, ko me je ona zagledala pod drevjem in ki je bilo neprestano živo, dasi se nisva niti videla niti govorila. Takrat vem, da me je vsega obšlo čuvstvo, kakor bi srce sprejelo top udarec. Naenkrat, iz podzavesti je privrela slutnja o smrti mož, ki vabi nad prepadi in ubija v zabavo in sebi v hrano. Odmaknil sem se od žgočih vrelcev strasti, ki jih je izvabljal ples njenih prsi in bokov iz močnih src, in moj ponos, ponos prirode se je ves dvignil zoper njo. Odslej je bilo med nama nekaj, kar naju je potiskalo v zasedo, nama trgalo krinko z obraza in ostrilo gola srca. Ne imeval bi tega sovraštvo ali preziranje — bilo je mnogo bolj jasno in iskreno. Živela sva pod isto streho, ne da bi za hip pozabila drug na drugega, in molk med nama je utripal kakor lok, ki se je od dne do dne bolj krivil in napenjal. Med nama je živela še neizgovorjena beseda boja, od vsega početka v duši spočetega in spoznanega. Kadar stojiš pred njim, ne sovražiš in ne preziraš, pač pa obletavaš in tehtaš nasprotnikovo bistvo. In ona je poznala te moje misli, dà — naj povem — na tistem sem bil prepričan, da baš zaradi mene še ni zapustila našega doma. Užaljeno samoljubje je večkrat kakor gosta megla v očeh, da oči ne izbirajo več potov in ne spoznavajo resnice, pač pa drvi noga sama sebi prepuščena za svojim namenom. Tuja žena me je želela zvabiti v svojo bližino in jaz sem večkrat v svoji temi pol z grozo, pol z žalostjo strmел v zarjo njenega vročega telesa, ki me je klicalo k sebi. In včasih sem videl na oknu njeno blede lice, kjer je gorel isti smehlaj, kakor v vsakem delu nje same, smehlaj sočne, strast bičajoče sladkosti. Toda komaj sem ujel njene oči, sem vedel, da je ni, take, kot so jo gledali čuti, pač pa da je kakor stvor, spočet iz vizije živali, brez toplote in brez utehe. Vendar se je končno zgodilo, da sem prišel iz svojega kota, toda takrat je bila njena moč kakor uvenela roža — njen vonj je bil le še daven spomin.

Bilo je proti večeru in tuja žena je imela svoje goste. Čul sem njih smeh, ki je odmeval po dvorišču — njen glas je presegal vse in je bil poln prešernosti in skritega namena. Naenkrat sem se zdrznil. Bilo mi je, kakor bi sprejel poselstvo njenega sovraštva, tako sta me vsega presunila mraz in ostrost. Nemiren nisem mogel

več vzdržati v sobici. Odprl sem vrata in stopil na dvorišče. Videl sem, da me je pričakovala, ker mi je njeno oko prvo posijalo v pozdrav. Z rahlim posmehom, vsa izzivajoča se je naslanjala na mizo, pozabila na svoje goste in strmela vame. Na mizi so stale vaze, polne belega cvetja, ki je počasi umiralo in se osipalo. V kotu dvorišča pa je zijala praznina — vrt bele deklice je bil opustošen in prazen. Morda me je spreletel srd ali žalost — sam ne vem. Stopil sem k mizi, pobral cvetje iz vaz in ga odnesel v svojo sobo. Gostje so vstali, nekam mučno razpoloženje je obšlo družbo. Toda ona se ni ganila. Vso jo je obšel brezglasen smeh, ki ji je stresal obla ramena in venčal obraz s škodoželjno radostjo. Površno se je poslovila od odhajajočih; ko sem se vrnil, je bila sama. Glavo je naslonila na lehti, da je sijal skozi mrak njen vrat in polne zrele prsi so narahlo drhte v vroči, prirodni strasti. Njena lepa roka je žarela kakor cvet. Ko je opazila, da jo gledam, ji je vse telo oblilo toplo zadovoljstvo, da se je zleknila na stolu, kakor dobri-kajoča se mačka. Prsi je pritisnila ob rob mize, da sta se dvignila pod rahlo tkanino dva vala, kakor bi hotela razgnati svojo ječo. Toda v meni se je razpredel tedaj čudovit mir, pokojnost brez mržnje ali grenkobe, vendar polna odločnosti in jasnosti. Gledal sem jo pred seboj kakor neizmerno tuj svet, daleč onkraj mojih želja in mojih potov. Postala mi je vsa prozorna, kakor steklo, za katerim sta živela dan in svet. Prijel sem jo za roko in jo dvignil. Tedaj me je razumela in njene oči so otrdele kakor jeklo. Odtegnila mi je roko in se odmaknila. Moji prsti so se znova oklenili njene lakti, to pot trdo in ukazujoče: «Hočem, da greš tja, kjer je tvoj svet! Moraš... ker... jaz tako hočem!» S prezirom in zaničevanjem se je vdala in mi sledila. Odprl sem dvoriščna vrata, počakal, da je stopila na cesto in jih zopet zaprl za njo. Mir v mojem srcu je postajal vse bolj gost in gorak, oči so doživljale veselo prebujenje. Pričel sem pospravljati po dvorišču, z občutkom olajšanja, kakor po velikem, prijetnem dogodku. Znosil sem mize v hišo, odprl okna svoje prejšnje sobe, odstranil vse nepotrebno in se zopet naselil v njej. Bila je globoka noč, ko sem tiho pozdravil tišino nad našim domom in legel.

Spal nisem, vendar sem se kopal v čudni, polzavestni dremavici, ko sem zaslišal pri vratih rahel šum. Planil sem pokonci. Nekdo je stal zunaj pred vrati in jih poskušal odpreti, kakor bi računal na moj sen in bi me ne hotel zbuditi. Dočim nisem prej ves večer mislil na prijatelja, sem se sedaj nenadoma spomnil nanj. Saj sem mu vendar ugasnil njegovo solnce! V trenutku sem se zavedel računa med nama, ki ga bo treba poravnati, in obšel me je strah. Ne zase — nego sploh, za oba, za hišo, za jutrnji dan. Tedaj se je

šum ponovil. Sunkoma sem odprl vrata, na pragu je stal — moj prijatelj. Prvi hip je zmeden in presenečen stopil korak nazaj. Toda meni je zadoščal en sam njegov pogled in vedel sem, kaj se godi. Kljub trenutni zadregi mu je gorel v očeh teman plamen, obraz je preplavljala razburjenost. Bil je ves bled in le s težavo so stisnjene ustnice uklepale notranjo besnost v molk. Izpustil sem vrata in se mu približal. Med nama se je utrnilo par trenutkov, katerih je vsak za sebe legal na cel svet neizgovorjenega, nerazkritega, vendar v dušah tisočerno preživljenega in občutenega. To so trenutki v življenju, ko je os potegnjena skozi živec srca in niha duša na meji med svetom senc in med dejanjem. Beli konj odločitve predirja v hipu neizmerne, razumu neznane poljane našega notranjega sveta in prinese včasih s seboj svoj ukaz od bogve kod, iz morda komaj slutene daljine duše. Moj prijatelj je povetil desnico, kjer sem videl moten blesk noža. Spogledala sva se dolgo in globoko, v dno najinega življenja, kakor sploh še ne, odkar se je vrnil. In pred pogledom se je razgrinjala duša kakor voda pred rilcem ladje, njegova zdaj vsa čista in nezakrita. Pred menoj se je sprostil svet iskrenega obraza in jaz sem se z neizmernim veseljem spuščal s strmih bregov v doline, kjer sem slutil tople vode zaupanja in ljubezni. Njegov namen je bila poslednja meglica nad globinami; ko se je razpršila, je ležala pred menoj vsa divje bogata, velika zemlja te duše. Pognalo me je k njemu in baš ko mu je glava klonila na prsi, sem ga objel in stisnil k sebi. Čutil sem, da sva se našla za zmirom.

Dolgo sva stala drug ob drugem. Zdramil sem se šele, ko mi je moj drug položil roko na ramo in mi brez besede še enkrat pogledal v oči. Notranja bolečina mu je mečila pogled. Potem je šel na dvorišče in sedel k vodnjaku. Šel sem za njim in se mu pridružil. V kotu dvorišča je stala tuja žena, vseokrog pa je snula tiha, blaga noč. Moj drug si je zakril z rokami obraz. Sedela sva molče, pod visokimi svodi neba in v tišino je pronical glas — spev naše domačije, ne za uho, le za svet najine notranjosti slišen.

Prijateljev glas je zvenel široko in močno, ker je bila težka njegova boleost. S silno kretnjo je razklal srce, da je utripalo živo in trpeče v hladne teme:

«Ti in ta naš dom sta razumela molčanje, razumela bosta tudi besede. Skrival sem jih pred teboj, ker me je omamil strašen sen; sedaj sem se pa prebudil in naj ti jih izječljam, ker me je strah še bolj strašne resničnosti, ki zija pred menoj. Sredi sveta tam zunaj se je zgodilo, da mi je padel mrak v dušo. Nikjer nobene luči več, nobenega žarka, vsepovsod hlad ravnodušnosti in sive vsakdanjosti. Vsak plod življenja je bil brez okusa, vsak trenutek brez pesmi,

kakor ubit zvon. Tedaj je vstala v meni želja po domačiji — nisem si priznal, toda obetal sem si čudeže od nje. O, laž, bled izgovor! Prišel sem, da spoznam na tem dvorišču tu, ob urah, ko mi ni bil nihče priča, kako sem beden, kako v dno sebe teman, prazen. Od nekdanj mi je žgal srce sen o sreči, od nekdanj sem romal za njo, kakor uklet. Skozi prste mojih rok pa je teklo življenje, brez bleska in brez dobrote, pusti dnevi, katerih vsak je puščal za seboj grenak posmeh — jutri! O blaženstvo! Lovil sem te kakor blaznik, dokler nisem tu, sredi teh sten, klonil pred tvojo ničevostjo. Naše sanje so zrak, naše iluzije laž! A jaz sem hotel v luč! Oklenil sem se sveta, tega vidnega pred seboj, oklenil sem se človeka. Hotel sem izživeti sedanjost v polnih curkih, opiti se, naužiti se njenih sladkosti do brezumnosti, do sreče... Videl si — svoje srce sem sprostil pod noge živih mrtvecev, s ponižanjem sem plačal vsako uro. Večkrat me je grabil gnus, pa sem se zbal samote in sem vztrajal. Vrgel sem se v vode slasti in poiskal ženo, ki je bila višja, silnejša od strasti. Razmetal sem se, s srcem v zobeh — žejen, strašno žejen. In, kaj nisem jaz sam kriv teh slabosti? Moj duh je vodil, toda moje telo se je vlekel zadaj za vozom, da ga je trgala cesta. In čutil sem, kako je ostal v blatu moj dom, moj ponos, moja misel, moje oko, jaz sam — pohojen, izrabljen, truden in sam. Kdaj, kje sem se izgubil? Kdaj sem bil pahnjen slep na cesto? — Pa sem se zbral in si tajil resnico, dokler mi ni nezmisel načel srca. Tako vse do danes, ko so me zapustile moči. — Truden sem, solze mi zalivajo grlo. Iluzije so ugasnile, v ustih je ostal od vsega plehek gnus. Življenje pred menoj je temno in neveselo kakor grob — odpusti mi hudo misel in ne šteji mi je v zlo!»

Moj glas mu je odgovarjal:

«Našla sva se, ko sva se vrnila vsak iz svoje zmote in meni je sladko v duši, da ti lahko rečem brat. Zdaj, ko čutim, da ne bo gladina iskrenosti med nama nikdar potemnela in da ne bo med nama nobene zamolčane misli več, nobenega ločenega koraka, zdaj me obhaja radost, da si mi res brat. Čemu nama zdaj sanje! Dan bo kmalu in najin dom pričakuje vestnega in dobrega gospodarja. Kdo mu bo boljši od naju, ki nama cvete v rokah roža najčistejše, najsvetlejše besede. Najin dom čaka in čas je kakor grozdje v vinogradu večnosti. Treba ga je zvesto gojiti, kakor je pisano v prirodi. V vsak hip so ujete kaplje čudežev in mi, delavci, moramo biti zbrani in skrbni pri delu, da se ne bo razlival dragoceni sok življenja v nič —»

Tuja žena je odšla, da nisem niti opazil kdaj. S prijateljem sva bila sama. Obsedela sva pri vodnjaku in skozi polnočno tišino je rosila na naju luč svetlih, belih zvezd.